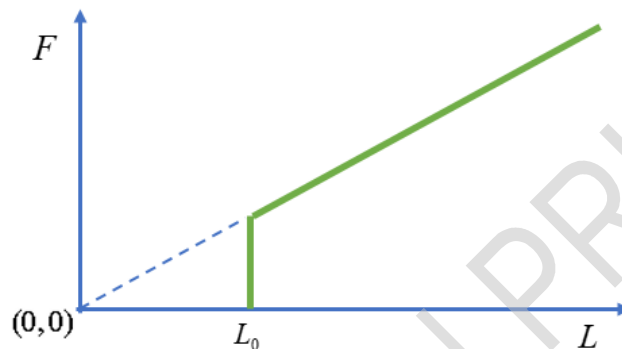

Nulla hosszúságú rugók és a slinky

Nulla hosszúságú rugó (zero-length spring, röviden ZLS) egy olyan rugó, amelyben az erő arányos a rugó hosszával: $F = kL$, $L > L_0$ -ra, ahol L_0 a rugó minimális hossza, ami a nyújtatlan hossza is egyben. Az 1. ábra ZLS-re mutatja az F erő és a rugó L hossza közötti kapcsolatot, ahol az egyenes meredeksége a k rugóállandó.

1. ábra. Az F erő és a rugó L hossza közötti kapcsolat

Egy ZLS a szeizmográfiában használható, és segítségével a g nehézségi gyorsulás változása nagyon pontosan mérhető. A feladatban homogén ZLS-t tekintünk, melynek Mg súlya nagyobb, mint kL_0 . Legyen $\alpha = kL_0/Mg < 1$, ami a rugó relatív lágyságát jellemző, dimenzió nélküli szám. A „slinky” néven ismert játék lehet (de nem feltétlenül) ilyen ZLS.

A rész: Statika (3.0 pt)

A.1 Tekintsünk egy nyújtatlan ZLS $\Delta\ell$ hosszúságú szakaszát. Ezután a rugót a súlytalanság állapotában F erővel megnyújtjuk. Mekkora ennek a szakasznak a Δy hossza az F , a $\Delta\ell$ és a rugó adataival kifejezve? 0.5pt

A.2 Határozd meg azt a ΔW munkát, ami ahhoz szükséges, hogy az eredetileg $\Delta\ell$ hosszúságú szakaszt Δy -ra nyújtsuk meg! 0.5pt

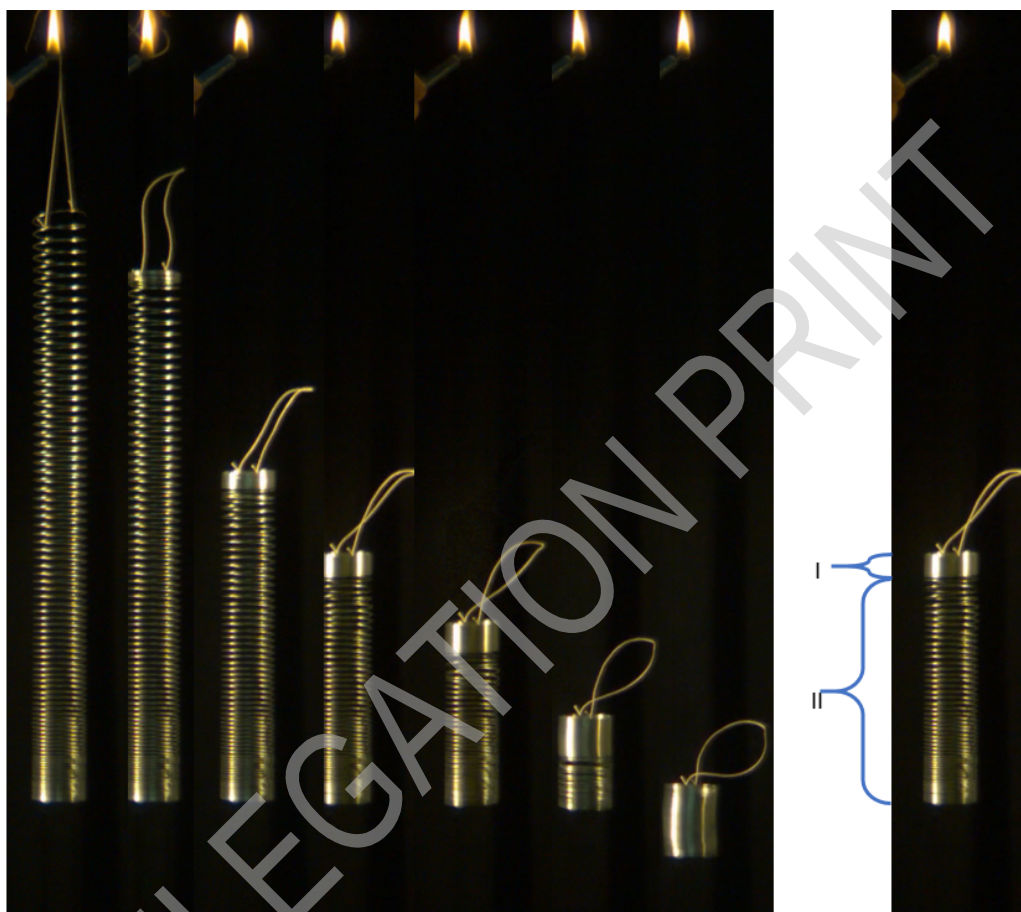
Ebben a kérdésben a rugó egy pontját a nyújtatlan állapotban az aljától mért $0 \leq \ell \leq L_0$ távolsággal jellemezzük. A rugó megnyújtásakor annak minden pontjára ℓ változatlan marad.

A.3 Tegyük fel, hogy a rugót az egyik végénél fogva fellógatjuk, úgy hogy az a saját súlya alatt megnyúlik. Mekkora a felfüggesztett, egyensúlyban lévő rugó H hossza? A válaszodat L_0 és α segítségével fejezd ki! 2.0pt

B rész: Dinamika (5.5 pt)

A kísérletek azt mutatják, hogy ha a nyugalomban lévő, felfüggesztett rugót elengedjük, a rugó a tetején fokozatosan összehúzódik, míg az alja nyugalomban marad (lásd a 2. ábrát). Ahogy az idő telik, az összehúzódó rész úgy mozog, mint egy szilárd anyagdarab és egyre több rugómenetet foglal magába, mialatt a nyugalomban lévő rész rövidebb lesz. A rugó minden egyes pontja csak akkor kezd el mozogni, amikor a mozgó rész eléri azt. A rugó legalsó vége csak akkor mozdul meg, amikor már a rugó teljes

egészében összecukódott, és elérte a nyújtatlan L_0 hosszát. Ezután az összehúzódott rugó tovább esik egyenesen lefelé úgy, mint egy merev test a gravitáció hatására.

2. ábra. Bal oldal: Sorozatkép a slinky szabadeséséről. Jobb oldal: A mozgó I-es és a nyugalomban lévő II-es rész a rugó szabadesése során

A feladat további részében a megoldásodat erre, az előzőekben leírt modellre alapozd.

A légellenállás elhanyagolható, de L_0 -t nem hanyagolhatod el.

B.1	Határozd meg azt a t_c időt, ami a rugó elengedésének pillanatától a legkisebb L_0 hosszra történő összecukódásáig eltelik! Fejezd ki a válaszodat L_0 , g és α segítségével! Számítsd ki t_c értékét egy olyan rugóra, melyre $k = 1.02 \text{ N/m}$, $L_0 = 0.055 \text{ m}$ és $M = 0.201 \text{ kg}$, valamint g -t vedd 9.80 m/s^2 -nek!	2.5pt

B.2 Ebben a részben ℓ jelöli az I-es (2. ábrán a mozgó) és a II-es (2. ábrán az álló) rész határvonalát. Egy bizonyos pillanatban, amikor a nyugalomban lévő rész még létezik, annak a tömege $m(\ell) = \frac{\ell}{L_0} M$, és a mozgó rész minden pontja azonos $v_1(\ell)$ pillanatnyi sebességgel esik. Mutasd meg, hogy ebben a pillanatban (amikor létezik még a nyugalomban lévő rész) a mozgó rész sebessége $v_1(\ell) = \sqrt{A\ell + B}$ alakú! Fejezd ki az A és B állandókat L_0 , g és α segítségével. 2.5pt

B.3 A B.2. kérdés alapján határozd meg a rugó mozgó részének $v_{\min}$ legkisebb sebességét a rugó elengedése és földre érkezése között létrejövő mozgása során! A választodat L_0 , α , A és B segítségével! 0.5pt

C rész: Energia (1.5 pt)

C.1 Határozd meg, mekkora Q mechanikai energia vesz el hő formájában a rugó elengedésétől számítva, amíg földet nem ér! Fejezd ki a választodat L_0 , M , g és α segítségével! 1.5pt

DELEGATION PRINT